

زبان و تفکر

نیک لاند، ترجمه مهدی باقرپسندی، فریبا سهیلی و بهمن زندی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۹. چاپ دوم، ۱۳۲ صفحه.

۱. بررسی شکلی

کتاب با پیش‌گفتار ناشر شروع می‌شود که درباره کتاب‌های درسی و فرادرسی در دانشگاه پیام نور توضیحاتی ارائه می‌دهد. کتاب دارای بیان صریح هدف، مقدمه فصل، فهرست مطالب تفصیلی، جدول، تصویر و نمودار، خلاصه فصل، تمرین و آزمون، منابع و واژه‌نامه است. پس از پیش‌گفتار، فهرست تفصیلی قرار می‌گیرد. پس از فهرست مطالب، مقدمه مترجمان و سپس بخشی با نام معرفی کتاب قرار دارد. مطالب در مجموع در هشت فصل سازمان یافته است و در انتها واژه‌نامه توصیفی تک‌زبانه به فارسی و سپس راه‌حلهایی برای مسائل قرار گرفته است. هر فصل با مقدمه شروع می‌شود و در انتهای فصل، خلاصه‌ای از مطالب ذکر می‌گردد. زیرعنوان‌ها در کل کتاب بدون استفاده از شماره‌گذاری و تنها با استفاده از ضخامت فونت^۱ نشان داده شده است. طرح جلد اثر قابل قبول است. حروف‌نگاری، صفحه‌آرایی و صحافی کتاب خوب است. البته اندازه قلم در بخش فهرست کمی ریز است. اشتباهات چاپی کتاب بسیار کم است.

در مقدمه مترجمان دو بخش به چشم می‌خورد. بند اول به انگیزه ترجمه این کتاب می‌پردازد و در ادامه، خلاصه‌ای از هشت فصل کتاب ارائه و کتاب معرفی می‌گردد. پس از مقدمه مترجمان، بخشی با عنوان معرفی کتاب قرار دارد. در این بخش، مجموعه روان‌شناسی راتلج معرفی می‌شود و عناوین کتاب‌های دیگر این مجموعه ذکر شده است که مشخص نیست آیا برگرفته از کتاب اصلی است یا توضیحات ناشر داخلی.

نکته‌ای که در همین بخش مقدمه مترجمان به چشم می‌خورد، تفاوت قلم و فاصله خطوط در بند اول و بندهای بعدی است. فاصله خطوط در مرز بین بندها تغییر نمی‌کند. نکته‌ای که در

1. bold

ترجمه فهرست به چشم می‌خورد این است که عنوان فصل اول در کتاب اصلی مقدمه است و مطالب با عنوان زبان و تفکر آغاز می‌شود؛ در صورتی که در فهرست نسخه ترجمه کتاب، عنوان فصل اول زبان و تفکر است و مطالب این فصل با مقدمه شروع می‌شود که البته به ایجاد نظم بیشتر در مطالب کمک کرده است.

۲. بررسی محتوایی

فصل اول، مطالبی چون ماهیت زبان و ویژگی‌های خاص زبان انسان، روش‌های بررسی زبان، آزمون‌های سازمان‌یافته و همچنین موضوع حل مسئله و تصمیم‌گیری را در برمی‌گیرد. فصل دوم با عنوان رابطه بین زبان و تفکر، به موضوعاتی چون «فرضیه نسبیت زبان‌شناختی» شامل نوع قوی و ضعیف آن و ویژگی‌های مثبت و منفی هر یک می‌پردازد. همچنین امکان اثبات تأثیر زبان بر تفکر از طریق یک روش‌شناختی نیز ارزیابی می‌گردد. از دیگر مباحث این فصل، نظریه پیازه و ویگوتسکی درباره رابطه زبان و تفکر است.

در فصل سوم، ابعاد اجتماعی و فرهنگی زبان با توجه به موضوعاتی چون طبقه اجتماعی، پیشینه نژادی و جنسیت بررسی می‌شود. همچنین کاربرد زبان توسط زنان و مردان ذیل عنوان جنسیت‌گرایی در زبان مطرح می‌شود. در فصل چهارم، درباره مراحل فراگیری زبان شامل دوره پیش از اولین واژه‌ها، مرحله تک‌کلمه‌ای و پیشرفت دستور زبان بحث می‌شود. دستور زبان آغازین و ثانویه، معانی و کاربردشناسی از دیگر موضوعات است. در فصل پنجم تئوری‌های محیطی فراگیری زبان، تئوری‌های ذاتی فراگیری زبان و تئوری‌های برهم‌کنش اجتماعی در فراگیری زبان طرح می‌شود. فصل ششم به موضوع نیاز به حل مسائل به عنوان امری رایج در زندگی می‌پردازد. انواع مسئله و رویکردهای مختلف در بررسی توانایی حل مسئله از موضوعات مورد بحث است. فصل هفتم بر تصمیم‌گیری متمرکز است و رویکردهایی چون آزمون و خطا، آزمون نشانگر، قابلیت دستیابی، ثبات و تعدیل به عنوان رویکرد تجربی معرفی می‌شود. همچنین برخی از نظریه‌های تصمیم‌گیری نیز مطرح می‌شود.

در فصل هشتم با عنوان کمک‌های آموزشی به این موضوع اشاره شده است که هدف این فصل، کمک به خواننده برای پاسخ به سؤال‌های امتحانی است. به این ترتیب این فصل بر موضوعاتی چون بهبود مهارت‌های نگارش مقاله و چگونگی پاسخ دادن به سؤال‌هایی مرتبط با

موضوعات مطرح در کل کتاب یعنی زبان و تفکر تمرکز شده است. نمونه‌های سؤال و چگونگی پاسخ صحیح به آن، محتوای فصل را تشکیل می‌دهد.

ترجمه اصطلاحات تخصصی در این اثر نیاز به بازبینی دارد. برخی از این موارد در ادامه بیان می‌شود:

صفحه	معادل به کار رفته	توضیحات
۲۴	مطالعات پیشرفت و پیشرفت ادراک و زبان کودک	هرچند برابر نهاد این اصطلاح در پانوشت ذکر نشده است، به نظر می‌رسد که ترجمه واژه development باشد. بهتر است که به «رشد» ترجمه شود.
۴۲	غان و غون	به عنوان برابر نهاد واژه cooing ذکر شده است، ولی در واژه‌نامه توصیفی «غان و غون» برای babbling آمده است.
۴۳	پژواک	معادل echolalia به کار رفته است، اما در واژه‌نامه به «پژواک‌گویی» ترجمه شده است.
۴۵	کلمات شوقی - احساسی	معادل holophrase ترجمه شده است، در صورتی که در کتاب‌های زبان‌شناسی به مرحله «تک‌کلمه‌ای» ترجمه می‌شود.
۷۱	سامان تعریف نابسامان تعریف	به ترتیب برای دو اصطلاح well-defined و ill-defined ارائه شده است که به نظر برابر نهادهای مناسبی نیستند.
۷۵	ثبات عملکرد	معادل functional fixedness ذکر شده است. همین اصطلاح در صفحه ۱۲۴ در واژه‌نامه به «ثبات عملی» ترجمه شده است.
۷۹	آنالیز ابزار - نتایج	معادل means-ends analysis ترجمه شده است. بهتر است واژه «آنالیز» به «تحلیل» ترجمه شود.
۱۰۲ و ۱۰۳	تئوری کارایی مورد انتظار نظریه کارایی مورد انتظار	یکسان نبودن اصطلاحات به کار رفته
۴۶	میانگین طول بیان	برای واژه MLU بهتر بود «میانگین طول پاره‌گفتار» یا «گفته» به کار می‌رفت.

۳. ارزشیابی کلی و پیشنهادها

از این کتاب می‌توان برای تدریس در درس روان‌شناسی زبان در رشته‌های زبان‌شناسی و آموزش زبان انگلیسی در مقطع کارشناسی ارشد به عنوان کتاب فرعی استفاده کرد. به نظر می‌رسد دو فصل آخر کتاب با کل مجموعه چندان هم‌خوان نیست، ولی در فصل‌های اول ارتباط خوب است. نظم منطقی و انسجام مطالب درون هر فصل خوب است و منسجم و دقیق نوشته شده است.

در برخی موارد ترجمه سنگین شده است و از رسایی اثر کاسته است. اغلب واژه‌های تخصصی در پانویست ذکر نشده است. بهتر بود دست‌کم واژه‌هایی که در واژه‌نامه انتهای ذکر شده، با ذکر معادل لاتین در پانویست می‌آمد. در عین حال واژه‌های غیر تخصصی مانند «focal color» (رنگ اصلی) پانویست شده است.

آنچه در نسخه ترجمه بیش از همه جلب توجه می‌کند، نیامدن فهرست منابع یا کتاب‌نامه در نسخه ترجمه کتاب است. در متن کتاب، ارجاعات درون‌متنی زیادی دیده می‌شود. معادل لاتین نام‌ها در پانویست ذکر شده است، ولی درنهایت از آنجاکه کتاب فاقد فهرست منابع و کتاب‌نامه است، این ارجاعات کاربردی ندارد. این در حالی است که کتاب اصلی در سال ۲۰۰۳ چاپ شده است و از منابع به‌روز استفاده کرده است.

کتاب تلاش کرده است تا مسائل مربوط را به‌خوبی ارائه نماید که به نظر می‌رسد در چند فصل نخست موفق بوده است، ولی در دو فصل آخر چندان خوب عمل نشده است. بیشتر مثال‌های به‌کاررفته، غربی و غیر ایرانی است، زیرا کتاب ترجمه است و تلاشی برای فارسی‌سازی مثال‌ها نشده است. اثر نوآوری خاصی ندارد و کتاب‌های مشابه در این زمینه وجود دارد. هرچند اثر حاضر جامع و مانع نیست، ولی همان‌طور که ذکر شد، به عنوان یکی از کتاب‌های فرعی می‌توان از آن استفاده کرد.